

Schelling. Metafizyka wolności [TPCT 438]

Schelling widzi w wolności element boski, który objawia się nie tylko w człowieku, ale również w całym kosmosie. Absolut nie jest bytem statycznym, ale dynamiczną wolnością, która poprzez swoje działanie wyłania świat. Jest on zatem nie tyle dziełem konieczności, co wolnym aktem stworzenia, w którym uczestniczy również człowiek. Jego wolność nie jest zaś wyabstrahowanym podmiotem samorealizacji, ale uczestnictwem w wolności Boga.

Zapis relacji między wolnością a bytem? Sięganie w głąb, aby odkryć, że wolność nie jest jedynie cechą człowieka, lecz fundamentem całego bytu? Przekraczanie granic racjonalizmu? Pewnie wszystkie te ujęcia dobrze opowiadają ideom, które wyłaniają się z jego pism. Schelling bowiem, idąc śladem swoich poprzedników, w tym głównie Kanta i Fichtego, tworzy koncepcję własną, w której wolność staje się kluczem do zrozumienia rzeczywistości w jej pełni. W myśli niemieckiego filozofa wolność staje się czymś więcej niż tylko prawem człowieka do autonomii. Staje się ona ontologiczną zasadą, która konstytuuje rzeczywistość. To w wolności Schelling odnajduje pierwotną moc, która nadaje istnieniu jego dynamikę i pozwala na zaistnienie wszelkich przejawów zarówno życia, jak i bytu. Wolność jest zatem nie tylko możliwością wyboru, ale przede wszystkim zdolnością do samookreślenia się bytu, do wyjścia poza ograniczenia narzucone przez naturę czy prawa logiki. To dzięki niej istnienie w ogóle może się

wydarzyć, a porządek świata zostać ustanowiony. W jaki zatem sposób Schelling postrzegał Absolut, umiejscawiał rolę transcendencji – i czy to już czysta metafizyka?

Bez wątpienia, Schelling widzi w wolności element boski, który objawia się nie tylko w człowieku, ale również w całym kosmosie. Absolut nie jest bytem statycznym, ale dynamiczną wolnością, która poprzez swoje działanie wyłania świat. Jest on zatem nie tyle dziełem konieczności, co wolnym aktem stworzenia, w którym uczestniczy również człowiek. Jego wolność nie jest zaś wyabstrahowanym podmiotem samorealizacji, ale uczestnictwem w wolności Boga, stając się wyrazem owej pierwotnej wolności, przejawiającej się w całym porządku rzeczywistości.

Ten akt uczestnictwa w boskiej wolności sprawia, że człowiek nieustannie balansuje na granicy poznania i tajemnicy. Schelling rozpoznaje, że nasza wiedza o rzeczywistości zawsze pozostaje fragmentaryczna, że absolutne poznanie jest dla nas niedostępne, jednakże żyjemy w prawdzie, która konstytuuje nasze istnienie. Jest to prawda transcendentalna, która objawia się nie poprzez logiczne dowody, ale przez doświadczenie bycia, przez naszą codzienną egzystencję w świecie, który sam w sobie jest świadectwem boskiej wolności. Dlatego wolność w ujęciu Schellinga nie jest więc jedynie przywilejem, ale także odpowiedzialnością. W każdej decyzji człowiek współtworzy rzeczywistość, uczestnicząc w boskim planie. To uczestnictwo sprawia, że zło nie jest tylko moralnym uchybieniem, lecz dramatycznym zerwaniem więzi z porządkiem rzeczywistości. Schelling przyznaje złu swoje miejsce w kosmicznym dramacie, uznając je za skutek nadużycia wolności, które wprowadza chaos w miejsce porządku.

W filozofii Schellinga Bóg nie jest zewnętrznym kreatorem, który nakłada na świat swoje prawa, lecz bytem, który przeżywa swoją wolność w akcie tworzenia. To akt, w którym świat nie tylko się rodzi, ale również staje się miejscem ciągłego objawienia boskości. Schelling nie szuka Boga w abstrakcyjnych pojęciach, lecz w realnym świecie, w żywej rzeczywistości, w której człowiek może doświadczyć boskiego porządku poprzez własną wolność. Co istotne, Schelling podkreśla, że to właśnie wolność Chrystusa, a nie tylko same wydarzenia ewangeliczne, stanowi klucz do zrozumienia historii zbawienia. Suwerenność Chrystusa jest wyrazem najwyższej wolności, która przenika całą rzeczywistość, czyniąc ją czytelną i zrozumiałą. W ten sposób rzeczywistość, którą na co dzień doświadczamy, staje się przestrzenią, w której objawia się boska wolność, a my, jako jej uczestnicy, jesteśmy w stanie zrozumieć sens naszych doświadczeń.

Filozofia Schellinga to zatem nie tylko spekulatywne dociekanie nad istotą bytu, ale również głęboko zakorzeniona refleksja nad miejscem człowieka w świecie, nad jego rolą w kosmicznym porządku, który jest nieustannym dialogiem wolności z koniecznością. To filozofia, która nie boi się dotykać granic poznania, wchodząc w obszary, gdzie rozum i wiara muszą się spotkać, aby ostatecznie odsłonić głębię rzeczywistości. Wolność, która u Schellinga jest podstawą wszelkiej rzeczywistości, staje się więc także wyzwaniem, które domaga się odpowiedzi, odpowiedzialności wobec zastanego świata, który współtworzymy, uczestnicząc w akcie boskiej wolności.

W jaki sposób wolność, będąca u Schellinga ontologiczną zasadą bytu, kształtuje naszą relację z rzeczywistością? Jakie konsekwencje niesie dla nas uczestnictwo w boskiej wolności? Czy można rozpoznać

obecność Boga w zastanej rzeczywistości? To są sprawy, które uczyniliśmy centralnymi w tym numerze tygodnika.

Jan Czerniecki

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego
